



Силабус
навчальної дисципліни
Спеціальні історичні дисципліни
2020-2021 навчальний рік

Освітня програма «Історія»
Спеціальність 032 Історія та археологія
Галузь знань 03 Гуманітарні науки
Рівень вищої освіти: перший

Викладач (і)	Світлана Баханова
Посилання на сайт	http://bdpu.org/faculties/gef/structure-gef/kaf-istor/composition-kaf-istor/bahanova/
Контактний тел.	0980504166
Е-mail викладача:	s_bahanova@i.ua
Графік консультацій	Вівторок 11.00 - 13.00

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів/ годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	звітність
3/90	16	14	60	іспит

Семестр: осінній

Мова навчання: українська

Ключові слова: палеографія, історична хронологія, історична метрологія, історична геральдика, вексилологія, фалеристика, нумізматики, ономастика

Мета та предмет курсу: створення загального уявлення про комплекс спеціальних історичних дисциплін, їх ролі та місця в системі історичної науки, розуміння предмету і завдань, які виконує кожна зі спеціальних історичних дисциплін; ознайомлення з методами і прийомами, що використовуються цими дисциплінами; усвідомлення можливостей і головних напрямів використання цих спеціальних історичних дисциплін в історичних дослідженнях

Компетентності та програмні результати навчання:

ЗК 9. Навички публічного мовлення, здатність ясно та виразно висловлюватися в процесі комунікації

ЗК 20. Здатність розуміти світоглядні, правові, соціальні, економічні, культурно-історичні, духовно-моральні питання, що виходять за межі фахової

спеціалізації, завдяки чому відповідально й ефективно діяти в різних суспільних контекстах, сприяючи позитивному розв'язанню нагальних проблем

ФК 7. Знання та вміння використовувати різноманітні методи виявлення та опрацювання історичних і археологічних джерел, зокрема, інструментарій спеціальних історичних дисциплін, новітні комп'ютерні технології для пошуку та обробки історичних або пов'язаних із ними даних.

ФК 8. Фахові знання та професійні навички роботи з виявлення, опрацювання та охорони матеріальної і нематеріальної культурної спадщини

ФК 11. Вміння коментувати, анутовати або редагувати тексти і документи відповідно до певних критеріїв; представити результати наукових досліджень в друкованій формі, проводити їх презентацію

ПРН 3. Здатність визначати основні тенденції історичного розвитку в конкретні історичні періоди

ПРН 7. Здатність інтерпретувати інформацію з різноманітних джерел

ПРН 10. Здатність демонструвати навички професійного спілкування з використанням наукових термінів, прийнятих у фаховому середовищі

ПРН 14. Вміння розглядати проблему дослідження з використанням відповідних джерел і бібліографії, аналізуючи та надаючи критичну і розповідну форму отриманим знанням

ПРН 15. Здатність інтегрувати досягнення інших гуманітарних наук для вирішення актуальних проблем історії та археології

Зміст курсу:

Поняття про систему спеціальних історичних дисциплін. Проблема класифікації спеціальних історичних дисциплін. Міжпредметні зв'язки з іншими гуманітарними дисциплінами. Значення спеціальних історичних дисциплін.

Палеографія. Палеографія як спеціальна історична дисципліна. Предмет і завдання палеографії. Палеографічний метод. Історія розвитку палеографії як спеціальної історичної дисципліни. Зародження писемності у східних слов'ян. Слов'янські алфавіти (кирилиця і глаголиця) та латинські впливи. Зовнішні ознаки та палеографія пам'яток писемності та почерки кириличного письма: устав, півустав, скоропис. Український скоропис, його особливості у XV – XVIII ст. Матеріали, засоби для письма. Мистецтво виготовлення і оздоблення книги. Прикраси. Водяні знаки – філіграні на папері. Філіграні як історичне джерело. Методика датування рукописів

Історична хронологія. Предмет і завдання хронології. Історія хронології як наукової дисципліни. Головні категорії хронології. Виникнення обліку часу.

Види календарів. Стародавні календарні системи: сонячні календарі, місячні календарі. Особливості найдавніших календарів. Юліанський календар, його особливості. Створення григоріанського календаря та його особливості, розповсюдження в Європі та світі. Сучасний календар. Проекти реформування григоріанського календаря.

Історична метрологія. Предмет, завдання та значення метрології як спеціальної історичної дисципліни. Джерела метрології. Способи створення давніх мір. Мірні системи в Європі. Міри і одиниці вимірювання на українських землях у княжий період, за часів Речі Посполитої та Російської та Австрійської імперій. Метрична система.

Нумізмати́ка. Нумізмати́ка як спеціальна історична дисципліна. Основні категорії нумізматики Виникнення монет. Монетні системи. Найдавніші монети на території України. Монети та грошовий обіг Давньоруської держави. Виникнення грошово-вагової системи. Монети новітнього часу. Боністика.

Історична геральдика. Предмет, завдання та значення геральдики як спеціальної історичної дисципліни: Теоретична геральдика. Герб та його складові частини. Особливості української геральдики.

Вексилологія. Виникнення і розвиток. Основні правила створення прапорів. Види прапорів та їх використання. Українське прапорництво від давнини до сучасності. Козацькі клейноди. Історія Державного Прапора України і штандарт Президента. Сучасне прапорництво Характеристика основних джерел та літератури. Державна символіка незалежної України.

Історична ономастика. Предмет і завдання історичної ономастики. Мова як історичне джерело. Світові мовні сім'ї. Топоніміка як джерело вивчення рідного краю. Поняття топонімічного субстрату. Гідроніми. Ойконіми. Історична топоніміка. Історична антропоніміка: імена, прізвища, по-батькові. Етніміка.

Фалеристика. Предмет і завдання фалеристики. Витоки джерел нагородотворення: виникнення і поширення орденів і медалей та їх види. Ордені і медалі та інші відзнаки як історичне джерело. Використання орденів і медалей у різних державах. Становлення нагородної системи в Україні. Сучасні українські нагороди.

Методи навчання: лекція, евристична бесіда, практична робота, створення ситуації інтересу в процесі викладання, методи контролю і самоконтролю, самооцінювання, взаємооцінювання

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять): полягає реалізації таких завдань: ознайомлення з блоком спеціальних історичних дисциплін, набуття досвіду здобуття інформації з різноманітних джерел та її презентації відповідно до обраної теми, зосередження уваги на набутих під час навчання компетентностей на практичних заняттях (15%), презентація самостійно опрацьованої інформації (15%), розробка завдання в межах навчальної (20 %). Іспит передбачає співбесіду за питаннями для самоконтролю й складає 50% у загальній оцінці.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: Мультимедійний проектор, маркери, власні мобільні пристрої.

Система оцінювання та вимоги:

За роботу на практичних заняттях студент може отримати максимально 20 балів. Розподіл балів здійснюється таким чином: 5 балів – за повну, логічно

побудовану, добре аргументовану та проілюстровану прикладами доповідь, 4 – за недостатньо повне, але певною мірою обґрунтоване повідомлення, проілюстроване прикладами, 3 – відповідь на запитання за його сутністю з наведенням деяких аргументів та прикладів, 1-2 – за окремі доповнення, приклади.

Виконання завдання оцінюється у 10 балів та конкретизується самим завданням. До уваги береться повнота охоплення основних сюжетів теми, правильність виділення головного, вміння структурувати матеріал, використання зображувальних засобів, доцільність ілюстрацій, композиційна та стилістична правильність тощо.

Розробка завдання в межах навчальної теми оцінюється у 20, при цьому оцінюється: вибір та обґрунтованість методів дослідження, розробка їх супроводу.

Список рекомендованих джерел

Базова

1. Бондаренко Г.В. Спеціальні історичні дисципліни / Г.В.Бондаренко. Луцьк: Ред.-вид. відділ СНУ, 2015. 424 с.
2. Спеціальні історичні дисципліни: довідник: навч. посіб. для студ вищ. навч. закл. / І. Н. Войцехівська (кер. авт. кол.), В. В. Томазов, М. Ф. Дмитрієнко [та ін.]. К. : Либідь, 2008. 520 с.
3. Яременко М. Спеціальні історичні дисципліни / М.Яременко. К.: Груп, 2010. 197 с.
4. Гречило А.Б. Українська міська геральдика / Гречило А,Б. К.: Львів: українське геральдичне тов-во, 1998.
5. Дмитрієнко М.Ф. Фалеристика [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.history.org.ua/?termin=Falerystyka>Єремєєв І.С. Герби гетьманів України / Єремєєв І.С. К.: УЦІММ прес, 1998.
6. Добірка студій професора Михайла Худаша: історична ономастика, мовні портрети, спогади. Львів, 2019.
7. Зварич В. Нумізматика: довідник / Зварич В., Шуст Р. Тернопіль, 1998.
8. Історична хронологія: Календарні системи світу. К., 2004.

Додаткова

9. Історія українського війська. К.,2016.
- 10.Лукомский Д. Малороссийский гербовник: с рисунками Егора Нарбута / Лукомский Д., Модзалевский Д. Репринт, 1993.
- 11.Семотюк Я. Українські військові відзнаки: ордени, хрести, медалі та нашивки / Семотюк Я. Торонто; К.: Наука, 1991
- 12.Стрельський В. І. Календар: визначення часу у різних народів світу / Стрельський В. І. , Титаренко П. Г.. К: Вища школа, 1985.
- 13.Тищенко К. Етномовна історія прадавньої України / К. Тищенко. К.: Аквілон-Плюс, 2008.

14. Яковенко Н.М. Українська шляхта з кінця XVI до середини XVII ст. (Волинь і Центральна Україна) / Відп. ред. В.А. Смолій. К.: Наук.думка. 1993.

Інформаційні ресурси:

15. <http://www.history.org.ua/>

16. <http://www.besthistorysites.net/>

17. <http://www.irbis.nbuv.gov.ua/>

18. <http://incognita.day.kyiv.ua/exposition>

19. <https://nmiu.org/>

20. <http://esu.com.ua>